

۲۰۶۰۸۰

روثر تحقیق در مطالعات محیطی

مؤلفان

ناصر براتی

زهرة داوود پور

مرجان منتظری

تهران

انتشارات ساکو

۱۳۹۷

www.nasre-saki.co.ir

انتشارات ساکو

شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۲۷۰-۰۱-۱ :
شماره کتابشناسی ملی	۳۳۲۲۸۵۱ :
عنوان و نام پدیدآور	روش تحقیق در مطالعات محیطی/ناصر براتی، زهره داوودپور، مرجان منتظری.
وضعیت ویراست	[ویراست ۲۲]. :
مشخصات نشر	تهران: ساکو، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	۲۵۱ ص. :
یادداشت	چاپ قبلی: ساکو، ۱۳۹۱ (۲۴۶ ص).
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	تحقیق - روش شناسی :
موضوع	مقاله نویسی :
رده‌بندی دیویی	۰۰۱/۴۲ :
رده‌بندی کنگره	۱۸۰/۵۵ Q۱۳۹۲ ۳۷ ب۹ر :
سرشناسه	براتی، ناصر، ۱۳۳۴ :
شناسه افزه	داوودپور، زهره ۱۳۳۵- :
شناسه افزه	منتظری، مرجان، ۱۳۴۴- :
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا :

ISBN

: 978-600-6067-01-1

: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۶۷-۰۱-۱

شابک

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به انتشارات ساکو است.

دفتر مرکزی: انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، فیابان فخر رازی،

فیابان امید نظری شرقی، پلاک ۶۱، واحد A21

مرکز فروش: ۶۶۴۹۰۷۲۵ - ۶۶۴۹۴۵۲۴

دفتر مرکزی: ۶۶۹۵۶۰۴۸ - ۶۶۹۵۶۰۵۵

فهرست مطالب

عنوان	صفحه	عنوان	صفحه
مقدمه		فصل سوم: عناصر اساسی تحقیق : مفاهیم، متغیرها، مقیاس ها	
مقدمه	۸	مقدمه	۷۶
تعریف علم	۱۰	مفاهیم	۷۸
تعریف روش و روش شناسی	۱۱	متغیر و انواع آن	۸۱
تعریف روش علمی	۱۳	ساخت مقیاس های اندازه گیری متغیرها	۸۵
مفهوم تحقیق	۱۷	قابلیت تبدیل مقیاس های اندازه گیری	
ویژگی های تحقیق علمی	۱۹	فصل چهارم: روش های تحقیق علمی	
مراحل روش علمی پژوهش	۲۰	مقدمه	۸۸
مقدمات شکل گیری یک پژوهش	۲۱	روش تحقیق	۹۰
کارکردهای تحقیق	۲۶	مبانی نظری روش های تحقیق کمی و کیفی	۹۲
انواع تحقیق	۳۰	روش های تحقیق با رویکرد کمی گرا	۹۳
فرایند انجام پژوهش	۳۲	ویژگی های روش های تحقیق کمی و پیمایشی	۱۰۰
پارادایم های تحقیق		روش های تحقیق کیفی	
تبدیل یک موضوع به ایده تحقیق	۳۲	فصل پنجم: روش های جمع آوری اطلاعات	
ملاحظات مهم در انتخاب یک عنوان پژوهشی		مقدمه	۱۲۲
فصل دوم: ساختار و طرح پایان نامه و گزارش تحقیق علمی		منابع کتب، اطلاعات	۱۲۳
مقدمه	۳۸	نحوه سر بردن از منابع در تحقیقات علمی	۱۲۴
ساختار کلی پایان نامه یا گزارش علمی استاندارد	۵۸	انواع اطلاعات	۱۲۵
نحوه بهره برداری از منابع	۵۹	انواع روش های جمع آوری اطلاعات	
تئوری (نظریه)	۶۱	فصل ششم: روش های تجزیه و تحلیل اطلاعات	
واحد تحلیل	۶۲	مقدمه	
روش نمونه گیری و تعیین حجم نمونه	۶۳	چگونگی ساماندهی داده ها و اطلاعات در فعالیتهای علمی و پژوهشی	۱۴۶
متغیرهای تحقیق	۶۵	تحلیل داده ها، آمار و اطلاعات	۱۴۷
روش های جمع آوری اطلاعات	۶۶	انواع شیوه های تجزیه و تحلیل اطلاعات	۱۴۸
روش تجزیه و تحلیل و پردازش داده ها و اطلاعات	۶۷	انواع آزمون های آماری	۱۴۹
اعتبار تحقیق	۷۱	توصیف داده ها	۱۸۵
چشم انداز تحقیق	۷۱	تحلیل روابط بین متغیرها	۱۹۲
پیش آزمون			
چارچوب نظری یا مبنای علمی تحقیق	۷۲		

فصل هفتم: فنون نمونه‌گیری و انواع آن

مقدمه

تعاریف و مفاهیم	۱۹۶
نمونه و رابطه آن با جامعه آماری	۱۹۶
چرا نمونه‌گیری درست ارزشمند و کارساز است؟	۱۹۹
شیوه‌های نمونه‌گیری	۲۰۰
اندازه نمونه و عوامل موثر در تعیین آن	۲۰۸

فصل هشتم: نحوه تدوین و نگارش پایان‌نامه

مقدمه

نارسایی‌های عمده در نگارش گزارش‌های علمی و	
پایان‌نامه‌ها	۲۱۸
شکل و ساختار کلی پایان‌نامه گزارش علمی	۲۲۰
نمونه فصل‌بندی یک پایان‌نامه	۲۲۰
شماره‌گذاری رساله	۲۲۲

اندازه کلمات در عناوین پایان‌نامه	۲۲۵
ارجاع نویسی	۲۲۶
فهرست منابع	۲۲۸
جایگاه پیوست و نقش آن در پایان‌نامه	۲۳۳
روش نگارش مقالات علمی	۲۳۳

فصل نهم: روش ارائه پایان‌نامه در جلسه دفاع

مقدمه

جلسه ارائه شفاهی به عنوان یک گفتمان	۲۴۱
تمرین و آمادگی برای یک دفاع تمام عیار	۲۴۳
شرایط آمادگی دانشجو برای حضور در جلسه	
امتحان	۲۴۵
نحوه تنظیم رفتار مناسب در جلسه دفاعیه	۲۴۵
فهرست منابع و مآخذ	۲۴۹

مقدمه

انسان به واسطه خلقت خاص خود و داشتن مغزی پیچیده و ذهنی کنجکاو و پویا، شرایطی بسیار متفاوت‌تر از دیگر مخلوقات زنده داشته است. این ذهن پیچیده و بسیار فعال باعث شده است که انسان با وجود اینکه، بر اساس آثار به دست آمده تا زمان حاضر، جزء موجودات متأخر جهان است؛ ولی چنان شرایط زندگی خود را در همین دوره نسبتاً کوتاه تغییر داده که تصور آن شگفت‌آور می‌نماید. شاید بتوان گفت که بشر این همه را مدیون توان مغزی‌اش در مسئله سازی، ادراک، شناخت، دل‌سازی ذهنی، درس گرفتن از گذشته، فرضیه‌سازی، آزمون فرضیه‌ها و در نهایت به کار بستن درس‌های آموخته شده از گذشته و سپس ارزیابی آن‌هاست. این که بشر در چه فرایندی و با چه ابزارهایی بدست مهم دست یافته است مطلب دیگری است. در این جا بحث حول این محور دور می‌زند که، برایند طرح یک موضوع حاصل از کنجکاوی علمی - فلسفی بشر و یا مسائل رو در روی او در زندگی روزمره، یک پدیده منظم و دارای نظام مشخص و قابل تکرار و پایش است. امروز در همه جهان این یک امر پذیرفته شده است که تمامی پیشرفت‌های علمی، صنعتی، تکنولوژیکی، اقتصادی، محیطی، اجتماعی و ... در جوامع بشری تنها حاصل تحقیق و پژوهش مستمر است.

با این که موضوع این کتاب اشاره به "آرامات و روش‌های تحقیق است؛ باید اذعان کرد که خوشبختانه چاپ کتاب‌های مرتبط با این موضوع در سال‌های اخیر در کشورمان رشد قابل توجهی داشته‌اند. آنچه می‌تواند به عنوان ویژگی این کتاب باشد، توجه قرار گیرد تمرکز آن بر رشته‌هایی است که به نوعی به محیط و مسائل آن مربوط هستند. رشته‌هایی چون شهرسازی، معماری، طراحی منظر و نظیر آن‌ها از جمله این موارد هستند. علت این تاکید بر آن است که، سعی شده است که در این کتاب فرایند تهیه و تدوین تحقیقات علمی و پایان‌نامه‌ای، دانشگاهی، به ویژه در رشته‌های یاد شده، به نحو روشن‌تر و کاربردی‌تر بیان شوند. در این میان سعی شده است مثال‌ها نیز اغلب از موضوع‌های مربوط به محیط و فضای زیست انسان انتخاب شوند. این رویکرد با این هدف اتخاذ گردیده است که دانشجویان قادر باشند، ضمن رعایت استانداردهای جهان شمول، در فعالیت‌های علمی و دانشگاهی خود، اعتبار و ارزش علمی کارهای پژوهشی و از جمله پایان‌نامه‌های خود را افزایش دهند. در طی چند دهه اخیر توجه بیشتر به نیازهای اجتماعی، محیطی و حرفه‌ای باب مقولات جدیدی را در حوزه‌ی تحقیقات معماری و شهرسازی باز نموده است. چنان که در نیم قرن اخیر و تحت تأثیر مسائل بسیار متنوع و پیچیده‌ی زندگی شهری و توجه به استفاده صحیح از

منابع انرژی و محیط زیست، موضوعاتی چون توجه به اقلیم، جنس و نوع مصالح ساختمانی، فرم و عملکرد، مسائل مرتبط با اقتصاد شهری، معضلات و آسیب‌های اجتماعی، فرهنگی و روانشناختی در شهرها، مورد توجه برنامه‌ریزان و طراحان شهری و همین‌طور معماران قرار گرفته است. امروزه تحت تأثیر پیشرفت‌های انسان در حوزه‌های هوش مصنوعی، زبان‌شناسی و روان‌شناسی شناخت-گرایی و امثالهم، طراحی فضای زیست انسانی و پاسخ‌های شهرسازانه و معمارانه به معضلات و نیازهای انسان، سمت و سویی تکثرگرایانه یافته است. از این رو توجه شهرسازان و معماران و همین‌طور محققین ذی‌ربط دیگر، به شناخت بهتر انسان و محیط او جلب گردیده و ادبیات روز شهرسازی و معماری با حوزه‌های بین رشته‌ای از قبیل اکولوژی، انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و اقتصاد تعامل متقابل پیدا کرده است (برای نمونه ن. ک. به: محمودی، ۱۳۸۲: ۳۹). به همین علت است که اهمیت پژوهش‌ها در حوزه‌های یاد شده، فزونی یافته و در آینده افراد گروه‌هایی که بیشتر با رایندها، ابزارهای تحقیق علمی در عرصه‌های برنامه‌ریزی و طراحی شهری و محیطی آشنا باشند، قادر خواهند بود به نحو کامل‌تر و کاربردی‌تری به نیازهای جامعه پاسخ دهند. این کتاب با این هدف و با نگرش نوین یافته است تا راهنمایی باشد، برای کلیه دانشجویان و پژوهشگران و به ویژه پژوهشگران رشته‌های مرتبط با علوم و هنرهای محیطی.

بدین ترتیب با توجه به نیازهای دانشجویان، این کتاب ۹ فصل تشکیل شده است. در فصل اول تعاریف علم، روش علمی، ویژگی‌ها و انواع تحقیق، مورد بحث قرار گرفته است. فصل دوم به تشریح ساختار و چارچوب یک گزارش تحقیق استاندارد و عیارهای اختصاص یافته است. در فصل سوم مفاهیم و انواع متغیرها و مقیاس‌های مورد استفاده در تحقیق، بحث مطرح شده‌اند. در چهارمین فصل این کتاب روش‌های تحقیق مورد بحث قرار گرفته‌اند و در فصل پنجم نیز روش‌های مختلف جمع‌آوری انواع اطلاعات عرضه شده است. فصل ششم، در تداوم فصل پنجم، روش‌های تجزیه و تحلیل اطلاعات و آمار کمی و کیفی را به نمایش گذاشته است. در فصل هفتم روش‌های مختلف نمونه‌گیری مطرح گردیده و در نهایت فصل‌های هشتم و نهم به روش نگارش گزارش‌های تحقیق و مقالات علمی و نیز روش ارائه شفاهی گزارش‌های علمی و پایان‌نامه‌های دانشگاهی اختصاص یافته است.

مؤلفان

پاییز ۱۳۹۱